СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 12. Джерзі Сиґі, Н. Дж., субота, 16-го січня, VOL. XLV. No. 12. Jersey City, N. J., Saturday, January 16, 1937. THREE CENTS

ПРИМИРЯ В АВТОМОБІЛЬНІМ СТРАЙКУ

ЛЕНСИНҐ (Мішіґен). — Стейтовий губернатор Мерфі подав до відома, що йому вдалося довести до примиря між юнією страйкуючих робітників, Юнайтид Автомобіл Воркерс Юніон і автомобільним підприємством „Ґенеральна Моторова Корпорація".

На основі цеї тимчасової згоди робітники, що „засіли" в 5 фабриках підприємства на страйк, мають вийти з фабрик, а представники юнії й корпорації мають засісти до спільної конференції для обговорення спору, що остаточно довів до страйку, через котрий 120,000 робітників перестали працювати. Ця конференція має почастися в Дітройті в понеділок, 18-го січня, в 11-тій годині рано.

ОПОЗИЦІЯ ПРОТИ СТРАЙКУ.

ФЛИНТ (Мішіґен). — Заки робітники довідалися про вислід конференції губернатора Мерфія з представниками юнії страйкуючих робітників і представниками Ґенеральної Моторової Корпорації, тут відбулося масове віче робітників цеї корпорації, котрі противляться страйкові. На віче явилося коло 4,000 робітників. Промовляв на ньому Джордж Бойсен, бувший посадник міста, котрий тепер організує „льояльних" робітників Ґенеральної Моторової Корпорації. Вічевики домагалися повороту до праці.

До міста прибуло більше війська.

Зате візники збираються до скріплення страйку. Якщо вони справді вийшлиб на страйк, то це виглядалоб на ґенеральний страйк. Деякі люди вже тепер почали закуповувати поживу, боячися, що вона подорожіє на випадок страйку візників.

ДВІ ЮНІЇ ВІДКЛИКАЮТЬ СТРАЙК.

ВАШИНҐТОН.—Урядники юнії корабельних машиністів постановили відкликати страйк цих робітників на кораблях у східних портах Америки. Страйк відкликано тому, що, мовляв, від приступлення цих юній до страйку рівні представники страйкарів без уповажнення цих юній подавали незгідні з правдою заяви.

ДОМАГАЮТЬСЯ ОБВИНУВАЧЕННЯ СУДДІ.

ВАШИНҐТОН. — Конґресмен Ренкин подав внесок, щоб конґрес розслідив поведінку федерального судді Джана Ґора в Тенесі та обвинуватив його за нарушення судейських обовязків.

ПОВЕНІ В ЗАХІДНИХ СТЕЙТАХ.

СИНСИНЕТІ (Огайо). — Великі зливи викликали повінь у ріці Огайо і її притоках. Ріка досягнула рівня 44 стіп, тоді як підчас останньої повени минулого літа вона досягнула 52 стіп.

Про виливи рік доносять теж із стейтів Індіяна, Ілиной і Мізурі.

Вилили теж ріки в східній Канаді.

БУДУТЬ СУДИТИ МУРИНА ЗА ВБИВСТВО ПАНІ КЕЙС.

НЮ ЙОРК. — Поліція каже, що вона вже розвязала загадку вбивства пані Марії Ґаріети Кейс, котрої тіло знайшов оноді її муж, вернувшися з канцелярії додому. Поліція каже, що паню Кейс убив Майджор Ґрін, 33-літній мурин, портер, та що мотивом убивства був грабіж.

Поліція арештувала Ґріна на основі кривавих відтисків пальців, які він лишив на клямках дверей. Поліція каже, що він признався. На основі цього признання Ґріна поставлено перед велику лаву присяжних суддів, яка його обвинуватила за вбивство першого ступня. Поставлять його на суд 1-го лютого.

ШУКАЮТЬ ДАЛІ ВИНОВНИКІВ УБИВСТВА ХЛОПЦЯ.

ТАКОМА (Вашингтон). — Не зважаючи на те, що в пошукуванню виновника схоплення й убивства 10-літнього Чарлза Метсона бере участь величезне число міської, стейтової й федеральної поліції, його ще не піймано. Тепер поліція потішає нетерпеливу публику, що вона вже знайшла „леговище", де викрадач хлопця вкривав його до часу вбивства.

Поліція арештувала вже підозрілих людей у кількох місцях, але не вспіла ще звязати ні одного з них з усякою певністю зо злочином.

ЗНАЙШЛИ ВУЛЬКАНІЧНИЙ ХРЕБЕТ У МОРІ.

ФІЛЯДЕЛФІЯ.—Три вчені американської воєнної фльоти, розсліджуючи при помочі підводної лодки дно Карібського моря, відкрили в ньому хребет вульканічних гір. На відкриття попали вони припадково, коли, мірячи глибину води, відкрили, що мають під собою не тисячі стіп води, як їм здавалося, але всього 150 стіп. Учені довідалися, що відкритий дняцюх підводних гір не представляє небезпеки для морської плавби.

ПРАЦІ КОЛО СВІТОВОЇ ВИСТАВИ.

Комітет світової виставової корпорації в Ню Йорку приняв уже плян адміністраційного будинку виставки. Має він займати 57,000 квадратових стіп поверхні та коштувати 900 тисяч долярів.

ЗА ОБРАЗУ КАНЦЛЕРА ГІТЛЕРА.

Цими днями відбудеться в Станиславові карний процес за образу канцлера Гітлера. Обвинувачений є Мойсей Брехер, польський громадянин, виселений з Німеччини. По приїзді до Станиславова звертався Брехер кілька разів до маґістрату міста Єни, де він жив, з проханням видати йому потвердження свого побуту. Маґістрат у Єні не відповів. Тоді Брехер вислав туди письмо, в якому висловився, образливо про теперішні порядки в Німеччині, а також про канцлера Гітлера. Єнський маґістрат переслав це письмо німецькій амбасаді в Варшаві, а ця звернулася з ним до польських властей. За образу начальника чужої держави карає новий кодекс карою до трьох років арешту, або вязниці.

ПРИКОВАНА ДО СТІНИ 20-ЛІТНЯ ЖІНКА 70-ЛІТНЬОГО.

В Александрії (Великопольща) повідомили поліцію, що в одному домі батьки вязнять доньку, прикувавши її залізними обручами до стіни. Виявилося, що бідні батьки видали свою 20-літню, дуже гарну доньку за багатого, але 70-літнього купця. Донька втікала кілька разів від мужа й тому її приковали, щоб „опаматалася". Поміч прийшла від коваля, який викував обручі. Він залюбився в молодій дівчині від першого погляду та повідомив поліцію. Суддя підчас розправи намовив купця, щоб згодився на розвід. Негайно списали подружний контракт між ковалем і жінкою купця.

УБИВ ВІРЛА, ЩО ЛЕТІВ ІЗ СВИНЕЮ.

Телеграма з Фарго, Джорджія, повідомляє, що залізничний аґент К. Кларк оповів про таку подію, що склалася в околиці цього міста: Американський орел злетів на землю недалеко ріки Своні, там скочив на 40-фунтову безрогу, яку схопив пазурами, й вилетів угору. Його простерті крила досягали 7 стіп. Із свинею було йому тяжко летіти й він з трудом і поволі піднімався вгору, щоб відлетіти далі з добичею. Але саме тоді Ґарді Джансон вистрілив з рушниці і вбив великого вірла. Він упав із свинею і свиня вбилася, вдарившися об землю.

ЕДМОНТОНСЬКА КОРОВА ОСЯГНУЛА РЕКОРД.

Едмонтонська корова, яка зоветься Сідар Ков Принсес та походить з породи Джерзі, осягнула небувалий рекорд у даванню молока. І так за 305 днів ця чемпійонка корова дала 8,025 фунтів молока та 399 фунтів масляного товщу. Є вона на власності братів Мартін, що фармерують у південнім Едмонтоні.

КРИВАВИЙ ГРАБІЖНИЦЬКИЙ НАПАД.

До села Воютич, самбірського повіту, повернувся після кільканадцятьлітнього побуту за границею 55-літній Антін Малевичко, з фаху нафтовий вертач. Він перебував у Японії, Китаю і Манджурії, де із звичайного робітника став власником кількох копалень і добився великого маєтку. Врешті затужив за рідним краєм і, видержавши свої копальні, вернувся до своєї Самбірщини. Зі собою привіз значну готівку та цінну біжутерію. У Воютичах замешкав у своєї сестри, вдови Юлії Кіркало. Кілька днів тому, коли сестра поралася коло снідання, а Малевичко лежав іще в ліжку, впав до хати молодий чоловік і дав пять револьверових стрілів. Дві кулі попали Кіркалову у рот, ранячи її тяжко, а одна ранила Малевичка в шию так, що він до години помер. Думаючи, що обі жертви неживі, грабіжник ухопив мошонку з 8 зл. та портфель, у якому знаходилося 100 долярів, і втік. Повідомлена поліція прийшла на місце злочину і від тяжко раненої Кіркалової довідалася, що напасником є Михайло Бабяк, якого незабаром зловили. Перед арештуванням він пробував утопитися в річці, але невдало. Дошедження викрило, що Бабяка намовив до вбивства 60-літній господар Андрій Зарицький. Ще в 1912 р. жінка Малевичка, виїздячи до свого чоловіка в Америці, передала Зарицькому своє газдівство з 3 моргами ґрунту в аренду. Коли по 24 роках вернувся Малевичко і зажадав звороту маєтку, Зарицький відмовився. Справа перейшла до суду, який вирішив справу в користь Малевичка. Щоб його позбутись, Зарицький намовив Бабяка, щоб спрятав Малевичка, а Бабяк вивязався зі свого завдання так, що тяжко ранив Кіркайлову та вкрав, що попало йому під руки.

РОЗСАДИЛИ МАРМУРОВУ ГОРУ.

В Апуанських Альпах біля Карари висадили міну під вершком гори Теккіоне, що містив у собі пів міліона кубічних метрів славного білого мармору рівачіоне. До вибуху вжили 30 тисяч кг. чорного пороху і 300 кг. динаміту. Операція вдалася знаменито. Вершок гори, відтятий від підстави і підмінований, після вибуху усунувся в долину на передбачене місце. Тут пічнуть незабаром величезні маси цінного мармору обробляти.

НЕ ПРОЩАЙТЕСЯ ЗАДОВГО!

Жахлива подія склалася на залізничій стації у Ґродьцу, бельського повіту. Перед відходом потягу прощався 21-літній Станислав Мацейчек із своєю нареченою, що мала їхати до Бельська. Коли потяг був уже в руху, наречена отворила вікно і ще раз прощалася з Мацейчеком, що йшов побіч вагону. Нараз він посковзнувся і впав під колеса, які перетяли його на половину. Потяг задержали і добули змасакрованого трупа. Наречена дістала нервової атаки і зімліла так, що мусіли її відставити до шпиталю.

ІНФЛЮЕНЦА ЗМЕНШУЄТЬСЯ.

Міський департамент здоровля в Ню Йорку подає, що в середу слідно було значне зменшення нових занедужань на інфлюенцу. Зменшилося теж число занедужань на запалення легенів і смертей від цих двох недуг. А в деяких підміських околицях видно було значний зріст інфлюенци. На кораблях, що приїздять з Европи, є богато хорих на інфлюенцу.

СИЛА КАНАДІЙСЬКОЇ МІЛІЦІЇ.

Міністер національної оборони, Мекензі, на днях оголосив, що міліція Канади відтепер буде складатися з цих військових частин: 20 кавалерійських полків. У тих полках будуть 4 одиниці випосажені у панцирні авта. Канада буде мати 91 полків піхоти, 26 баталіонів машинових крісів і 6 баталіонів з тенками. Далі 110 батерий польової артилерії, 31 батерий середньої артилерії і дві батерії тяжкої артилерії. Берегів Канади будуть стерегти дві бриґади прибережної артилерії. Крім того міліція буде скріплена 6 одиницями для оборони проти літаків.

ТРАҐІЧНИЙ КІНЕЦЬ ДЕФРАВДАНТА.

На залізничому шляху між Зимною Водою і Мшаною під Львовом кинувся під поспішний потяг 52-літній Іґнат Рап, заступник чеської фірми полотна Р. Шроль, і згинув на місці. При ньому знайшли лист, у якому за причину самогубства подав страх перед відповідальністю з причини грошевих браків у львівському представництві цієї фірми. Сума спроневірених грошей доходить до кількадесять тисяч злотих.

ДУШИВ ДІТИ.

В Ґдині зголосила поліції жінка шевця з одної місцевості під Ґдинею, Л. Бутковська, що її мяж, 40-літній Олександер, убив шестеро її дітей. За 17 літ співжиття Бутковська привела на світ десятеро дітей, з яких живе тільки четверо, бо шестеро згинули з руки батька. Злочинець убивав діти ще від 1920-го р. Вбивав він їх ще як немовлята, коли вони не мали більше, як два тижні до двох місяців. Звичайно давав немовлятам сильний відвар муки, по якому вони засипляли й більше не будилися; душив також немовлята подушкою. Бутковського арештували.

ВЕЛИЧЕЗНІ БАРАБОЛІ.

У дистрикві Бізансон в Алберті (Канада) зародили минулого року величезні бараболі. Один фармер привіз недавно до Ґай Прейрі кілька таких барабол на показ. Півтузина згаданих барабол важили 13 фунтів і 14 унцій. Найбільша з барабол важила 2 фунти і 12 унцій. З невісти, фармер, що має кілька грядок таких барабол, не потребує боятися, що буде в зимі голодувати.

НІМЕЦЬКО-ІТАЛІЙСЬКІ НАРАДИ

РИМ. — Першого дня свого побуту в Римі, ґен. Ґерінґ, німецький міністер, прийшов з італійським міністром Чіяном до порозуміння в багатьох точках: Перш за все, обі сторони заявили, що вони не мають ніяких плянів, щоб забрати собі якийнебудь кусень території, що належить нині до Еспанії. Друге, обі сторони вважають своїм власним інтересом, щоб не допустити на Середземному морі до створення совєтської держави. Третє, вони мусять напружити всі свої сили, щоб помогти ґен. Франкові виграти війну. Бо, визнавши уряд ґен. Франка, обі держави потерпілиб на престижу, колиб цей уряд програв. Та проте обі держави згодилися приступити до англійського проекту „цілковитого невтручування в еспанські справи", наскільки цей проект приймуть інші держави. Але заки цей проєкт увійде в життя, обі держави рішили використати момент і кинути можливо найбільшу поміч для еспанських революціонерів.

ЗАКРОЮЄТЬСЯ СИЛЬНИЙ ПРОТИБОЛЬШЕВИЦЬКИЙ БЛЬОК.

РИМ. — Як говорять у достовірних італійських кругах, німецько-італійське порозуміння є тільки початком до створення сильного протибольшевицького бльоку в Европі. До цього бльоку Італія хоче за всяку ціну втягнути також Англію і є поважні дані думати, що це їй удасться. Справді це відтягнулоб Англію від Франції, але цеж і ціль Мусолінія. Засадничо Мусоліні не мав би нічого проти того, щоб до того бльоку втягнути навіть Францію, але Франція моглаби приступити до нього лиш тоді, колиб зреклася свого совєтського союзу. Головною ціллю цього бльоку булоб нищити комунізм і його джерела та не допустити до перевороту в Европі.

ПОЛІТИЧНІ НАСТРОЇ В НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН. — Німецька преса вже не скривається з тим, що ґен. Ґерінґ поїхав до Риму, щоб з припоручення Гітлера виконати важну політичну місію. Місія ця заключається в тому, щоб створити в Европі сильний бльок держав, наставлених ворожо против Совєтів. До цього бльоку, як висказується німецька преса, треба конче втягнути Англію. Колиб це вдалося, то в Европі дійсно повстане цілковите пересунення політичних сил.

ОФЕНЗИВА ЕСПАНСЬКИХ РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ.

ҐІБРАЛТАР. — Еспанські революціонери розпочали офензиву в околицях Малаґи, що знаходиться тепер під владою червоних. Під проводом ґен. Ляна 20,000 революційних військ розпочали наступ на приморське місто Естепона і після завзятої боротьби його заняли. Тепер лишилася їм відчинена дорога на Малаґу. Революційні кораблі бомбардували також міста зі сторони моря. Говорять, що місячна передишка, яка панувала на еспанському фронті та яку вважали слабістю і перемученням ґен. Франка, вийшла фактично останньому на добре. Бо за той час ґен. Франко успів вишколити десятки тисяч нових еспанських новобранців. Тепер революціонери почуваються значно сильніші.

РЕВОЛЮЦІОНЕРИ СКИДАЮТЬ КОРМ З ЛІТАКІВ.

МАДРИД. — В одній частині міста осадовився відділ еспанських революціонерів. Але червоні відтали його від звязку зі своїми. По кількох днях почав їм докучати голод, та проте вони не здавалися. Революційні літаки почали їм скидати харч з повітря. Та не все пачки долітали на призначене місце. Одна з них, наладована ковбасами, впала на червоних міліціонерів і хоч одного з них зранила, то решта мала добру вечерю.

ХОЧ МАЛПУЮТЬ ТО НЕ ПОТРАПЛЯТЬ.

МОСКВА. — Хоч большевицькі часописи вихваляються, що вони своєю продукцією „здігнали і перегнали західню Европу", то проте час до часу вони мусять самі признатися, що совєтська індустрія знаходиться в катастрофальному стані. Офіційний большевицький часопис „Правда" пише, що відома большевицька фабрика автомобілів „Горкого", яка за пляном мала в 1936 році виробити 12,000 авт, виробила тільки 2,500. Як говорить цей часопис, з огляду на те, що машини псуються, ця фабрика нераз стоїть по пять і шість годин днинно. Супроти цього большевицькі офіційні круги заповідають, що небавом вони зачнуть знов покликати до себе чужих інжинірів і знавців, яких пару літ тому вони посували, думаючи, що вже без них обійдуться.

АНГЛІЙСЬКИЙ ЕКОНОМІСТ ПРО ПОПРАВУ.

ЛОНДОН. — Славний англійський економіст Джан Мейнард Кінс помістив у лондонському „Таймсі" низку статей про нинішнє економічне положення й каже, що поправа, яку запримічують майже в кожній державі, може бути сталою, але люди мусять навчитися консумувати ті приходи, які вони дістають за свою працю. В нинішнім часі занадто велике щадження є абсурдом.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

В Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

РЕОРҐАНІЗАЦІЯ УРЯДУ

Президент Рузвелт подав конґресові плян реорґанізації урядових бюр. Всі урядові федеральні ради, комісії, корпорації й аґенції мають бути зорґанізовані інакше, як вони були зорґанізовані досі, а кожне з них має бути звязане з одним із 12 центральних департаментів (міністерств).

Реформу центрального федерального уряду заповіджувано вже здавна. Говорив про неї президент Рузвелт і підчас своєї виборчої кампанії. Його слова виборці часто розуміли як заповідь заведення ріжних ощадностей. Тимчасом з поданого пляну реорґанізації виразного наміру ощаджування не видно. Бачимо потребу справности, охоту завести порядок, усе інше, але не видно бажання заведення ощадности. Урядів не стане менше. Навпаки, стане їх більше. До досі існуючих департаментів додано ще два нові.

Йде цей розвій урядових функцій усупереч основним поняттям про уряд, що панували в часах американської революції та в перших роках національної самостійности. Тоді вважалося за найкращий такий уряд, що править якнайменше, а лишає приватним людям якнайбільше свободи діяльности. Уряд мав тоді удержувати порядок та не вмішуватися в господарку. Та ці первісні думки про завдання уряду вже забулися. Нині уряд мішається кожного дня в безпосередню стичність з усіми промислами, науками й штуками. Він реґулює залізниці, телеґрафи, возить листи й пакунки, наглядає над радіом, публичним здоровлям, реґулює рільництво, торговлю. Чим далі, тим більше функцій бере він на себе, далі поширяє він свою роботу.

Остаточна реорґанізація є передовсім маркантна якраз повстанням двох нових департаментів. Один з цих департаментів це департамент суспільного добробуту. Повстання цього департаменту значить, що уряд має тепер завдання займатися суспільними справами, радити громадянству про ріжні суспільні потреби, адмініструвати справи здоровля, виховання й забезпечення; він має захороняти споживача, заряджувати федеральними добродійними встановами і тим подібне.

Орґанізування департаменту публичних робіт показує, що уряд іде ще далі: до плянування, ведення й адміністрування великих публичних робіт, що не підлягають іншим департаментам. Повстання цього департаменту показує, що уряд береться тепер самий до ведення публичним способом ріжних робіт, яких ведення ще не так давно належало виключно до приватної ініціятиви й підприємства.

БЕЗБОЖНИЦЬКА АКЦІЯ

(РП) Советській владі під натиском населення довелося в останніх роках зробити відворот від найбільш суттєвих засад своєї соціялістичної доктрини. Поразку зазнала вона й на фронті **„боротьби з релігією"**.

Ще не так давно для кожного члена партії було обовязуючим „назавжди" зректися релігії — цього „опію народу", як учив Карл Маркс, або „духової сивухи" (горівки) — як „мальовничо" казав Ленін. З цього приводу „Безбожник" писав: „У нас немає точних цифр тих, що пірвали з релігією. Але для цілого СССР ці цифри винесуть не менше 30-40 міліонів людей, враховуючи сюди членів компартії комсомол і піонірів"... Але встановлена „Безбожником" кількість була неправдивою. Про це свідчить хочби й те, що в ряди „зірвавших з релігією" він зачисляв... піонірів, себто дітей від 5 до 14 літ.

Невдоволений з власної „аритметики", цей же офіційний орґан воюючих безбожників вказував: „Тільки опортуністи можуть думати, що влада релігії й релігійна ідеольоґія щезнуть самі собою, що саме питання боротьби з визнавцями культу вже зняло з порядку дня саме життя. На ділі, релігійна ідеольоґія не менш живуча, як і націоналістична. А хіба можна ствердити, що боротьба з націоналізмом покінчена? Ще існують в СССР релігійні орґанізації, що поширюють свій вплив на десятки міліонів людей. Релігія ще тримає в полоні окремі ґрупи відсталої советської молоді... Релігійна ідеольоґія ще живе! Вона не щезне сама собою. Її треба викорінювати боротьбою".

Закликаючи боротися з релігійним „дурманом" — офіційний керівник советських безбожників Ярославський водночас осуджує ті методи протирелігійної акції, що вживалися в перших роках революції. Він стверджує, що брутальні й цинічні випади проти релігії й віруючих на сторінках советських журналів „тільки обурюють й відштовхують від нас маси. Релігію неможливо знищити декретами, а тим більше глузуванням над віруючими"...

Щоб оперти на авторитетній підставі ці свої дійсно для большевиків нові висновки, Ярославський покликався на Маркса й Енґельса: „І Маркс, і Енґельс чудово вираховували, що релігію неможливо знищити наказом... Вони самі висміювали анархіста Бакуніна, що голосив скасування релігії. Енґельс висміяв також Евгена Дюрінґа, що також вважав можливим заборонити вірити".

Отже коли завели старі методи боротьби з „опієм народу", себто цинічні лайки, непристойні карикатури, доноси й т. д., то в чомуж саме полягають нові способи викорінювання релігійного почуття в масах? Відповідь на це дає „Комсомольська Правда". Оказується, що полягають вони... в дарвінізмі: „Супроти забобонности і релігійних пережитків треба скермувати в першу чергу вивчення природничих наук" — пише названий орґан.

Написати цю „директиву" легко, але виконати тяжко! Причина? Цілковитий брак освічених кадр у „Союзі безбожників", що самі булиб здатні бодай поверхово зрозуміти суть дарвінізму. Кореспондент „Безбожника" — описуючи роботу на місцях — пише: „У нас в Союзі є багато членів з високою освітою, зокрема **аґрономів,** але ніхто з них про теорії Дарвіна не має найменшого паняття".

Виказується, що советська влада має чисельні кадри примітивних хуліґанів, що за певну винагороду, як вступ до партії, краща посада, підвищення платні і т. д., готові влаштовувати на вулицях протирелігійні бешкети й непристойности. Але для глибшої, наукової боротьби з релігією „шляхом Дарвіна й природничих наук" — вона не має потрібних аґентів. Невдачі на „фронті безбожництва" приводять до того, що з кожним роком більш поважні „атеїсти" цілком відходять від роботи; лишається сама „рвань" що від неї стає моторошно самій владі...

В минулому році „Союз воюючих безбожників" на чолі зо згаданим Ярославським скликав зїзд краєвих і республиканських орґанізацій. Після звітів зїзд став перед фактом провалу всієї своєї „роботи"! Стеноґрами засвідчили: „Зїзд констатує, що за останній час діяльність Союзу дуже ослабла. З кадрів відійшли бувші активісти, ліквідується теоретична підготовка безбожництва, нема колишнього розмаху в аґітаційній роботі, втрачений звязок з областями й районаме. **В такому положенні знаходиться Україна** (наше підкреслення. — Ред.). Але зле робота провадиться також у Саратовському, Сталінґрадському й Північному краяю, майже в цілому Сибірі, в Західній области і т. д.

Але: „Слабість Союзу воюючих безбожників — це наслідок загального ослаблення антирелігійної роботи, якою в останній час цілком не займаються низові партійні, комсомольські, профсоюзні та інші орґанізації"... Ось воно що! Ось звідки виходить іґнорування протирелігійної акції: з самої гущавини комуністичних орґанізацій на місцях! Як видно, навіть цьому „забороловї революції" стало забагато вже тих знущань, що їх застосовує большевизм супроти віруючих.

Протоколи зїзду далі нотують: „Друга причина: непристимо низький советський рівень пропаґандивного активу. До тогож кількість членів і ячейок дуже скоротилася. Запити мас зросли, тоді як антирелігійна робота залишилася такою, як була". Себто, брутально-настирливою, безграмотною, хамською — що не щадить почувань віруючих людей і відштовхує навіть тих атеїстів, що мають бодай пересічний рівень і свідомість, що з „ногами лізти" в чужу душу не вільно.

В останньому часі в советській пресі читаємо нотатки про зактивізування праці священиків, які використовують нову конституцію, що привернула їм громадські права бодай на папері. З цих нотаток виявляється, що на виклади священиків в обороні релігії приходять члени союзу безбожників для дискусій. Майже завжди буває так, що дискусії кінчають в найганебніший спосіб для... безбожників. Некультурні, призвичаєні тільки до трафаретної демаґоґії — вони не можуть дати собі ради з арґументами теольоґічно освічених священиків... Преса бє алярм!

Так відступає большевизм і на фронті безбожництва, на тому фронті, що його він недавно проголошував „фундаментом комунізму"...

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

Передрук заборонюється. — Авторські права застережені.

(102)

— А сонця, цвіту скільки! Боже, скільки цвіту і вже напевно починають співати соловейки. Ні? Напевно!

Вона підстрибнула до вікна, відщипнула срібно - рожеву квіточку яблуні і притягнула Володькові.

— Нате, Іване Царевичу. Прошу. Це від мене. Найбільше люблю ці і ще конвалії. Такі порцелянові, холодні, але... — і вона цмокнула.

— Ну... Я вже би пішов... — несміло заявляє Володько.

— Я вже би пішов... — кривиться йому Наталка. — Це чудесно. Посидів, намовчався, начервонівся і все думає, як би драла дати. Ну, йдіть, йдіть, вельмишановний Іване Царевичу. До побачення...

Володько встає. Знадвору подихає вітер. Гілка цвітучої яблуні ворушиться, й її тінь на лутці вікна тремтить. Серпанок завісок надувається, мов вітрильник. Десь вискіпався метелик. Його платинові крильця мигають і торкаються цвіту. Думка хлопця посилено працює. Йому надзвичайно приємно й одночасно хочеться кудись сховатися, втекти. Відчуває, як його істота двоїться, стає в суперечність сама собі. Він напружено вслухується в саму суть виняткового для нього менту і намагається знайти йому якусь назву. Якісь натяки, знаки, півслова. Цвіт, серпанок, метелик, голос Наталки — все одно, що прудкий вітер з різучим снігом в обличчя, від чого воно горить вогнем. І от знов злилося все. Серце тремтить. Не розуміє нічого зокрема. В очах барвисто, на душі тепло, в грудях боляче.

Дівчина використовує його захоплення. Вона не думає, не розуміє, лищ чує і регочеться. Він прокидається, очі наливаються теплою синьотою.

— У вас чудові очі! — викрикує вона. — Ніколи не думала, що у вас такі чудові очі!

Це вже занадто. Все має свої межі. Володько зривається, кидає „до побачення" і біжить геть.

Наталка лишається сама. З неба ллється сонце. Ллється на цвітучі сади, квітники, на золочені хрести церков. Повно весни і хвилювань. Під ногами мягко. Стежка веться лугом, на котрому зеленіє трава і барвисто горить безліч квітів. Над вільхами вертко шугають щебетливі ластівки.

Від цього дня Володько сам не свій. Світ його обмежився до дуже малих розмірів, але ціле пережите недавнє минуле не хвилювало його більше, як ця незначна подія.

Наталку виминав. Вчитися вже не має сили. Після лекцій не йде відразу до дому. Він іде в семинарський сад, обходить гору цвинтаря, минає гай і зупиняється над Галабурдовим садком. В його пінній глибині втопився будинок хати і лиш черепяна сіра стріха тримається поверхні. Над усім, виблискуючи сріблистими крилами, літає зграя голубів.

Тут якраз і камінь з землі виступив. Хтось колись висік на ньому серце і стрілу, але зачовгане його чоло мовчазне і таємниця серця та стріли напевно не буде зраджена. Володько сідає на камені і сидить непорушно. Сонце хилиться до заходу. Коли торкнеться верхів отих далеких смерек на панському — вечоріє. У манастирі бамкає дзвін. Треба вставати, треба йти, але камінь зі серцем та стрілою тримає його. Нема сили відорватися. У душі велика солодка мука. Перший раз переживає її таку. Були вже натяки на це, але все те не проймало його так, не тисло, не путало його волі. Боже! Зроби так, щоб вона відчула мене, вийшла з пінного саду і своїми пальцями торкнулась мого палаючого чола.

Дома перебирає книжки, перегортає їх сторінки, але їх запах, їх барви, їх слова стали йому буденними. Нема в них нічого цікавого. Нема тієї соковитости, того чаду, який знаходив у них до цього часу. Чад його душі значно більший і в ньому тоне все, що оточує його.

— Тобі щось сталося? — питає його Василь.

Володько ні то всміхається, ні то кривиться.

— Нічого! — певно і коротко відповідає.

Краще зійти з посторонніх очей. Іде в лішник і тут під дубом думкою мандрує в дитинство. Лебедщина, луг, верби. Катерина, вона вже не жиє. А казала: тебе будуть любити, Володику. Ти гарний... Гарний. Як смішно. То то й є, що негарний і любити таких не полюблять веселі дівчата. Згадав і Юхима. Чи жиє він ще? Навіть не знає. Цеж гріх. Той чоловік зрозумів би його навіть тепер. Напевно розумів би. Хто не носить у душі зла, той відчує в людині завжди те, що якраз треба відчути. Зло і заздрість стоять на перешкоді, щоби зрозуміти й бути приятелем.

Тим часом Володько уявляє собі себе в будуччині. От він росте. От він скінчив семинарію. Але це не кінець. Ні, ні.

(Дальше буде).

Д-р Кирило Трильовський.

ПРО ЛЄОНА ВАСІЛЄВСЬКОГО

Дня 10. грудня 1936 р. помер нагло Леон Васілєвський, що був у 1918 р. першим польським міністром справ загр. В останніх роках життя не був він вже ніяким чинним урядовцем, але ще недавно був він кілька літ головою комісії, що усталювала границю між Польщею, Советами і Румунією. В тім характері мешкав він біля двох літ в Залучу над Черемошем в снятинськім повіті — та нераз сходився зі своїм старим знайомим, Василем Стефаником.

Л. Васілєвський, наскільки йшло про справи заграничної політики Польщі, стояв на становищі, що в інтересі Польщі, власне є повстання **самостійної української держави.** І тому-то він присвятив багато своїх праць українському питанню, а його велика, в 1911 році видана книжка **„Україна і справа українська",** написана знаменито і основно.

Леон Васілевський уродився в р. 1870 у Петербурзі. Там він навчився не лише польської мови, але й української.

Інтересним є, з якого жерела черпав покійний знання нашої мови.

Отже на початку 90-тих років мин. століття редаґував живучий ще досі Володимир Лукич Левицький львівський двотижневик **„Зорю".** Він навязав близькі зносини (через кореспонденцію) з нашими наддніпрянськими братами і для них друкував спеціяльні примірники „Зорі" на дуже тонкім папері та висилав їх в ковертах. Л. Васілевский пізслав з Петербурга передплату на „Зорю", і з неї навчився української мови. А вивчив він її так ґрунтовно, що як пізніше приїхав до Киева, то наші українські кияни просто стидались перед ним, що не володіють так добре своєю рідною мовою, як цей поляк з Петербурга.

В р. 1893 переїхав Васілевський до Львова і тут записався на фільософію — а між іншим і на виклади пок. Омеляна Огоновського, професора українського письменства. Колиж раз Васілевський написав і оголосив одну статтю також на ту тему, здивувало його і врадувало немало, що проф. Огоновський посвятив їй один зі своїх викладів і радо його яко автора її привитав.

В р. 1932 видав „Український Науковий Інститут" книжку „Спогадів" про Україну ріжних визначних людей. Є там між іншим спогади одного турецького дипльомата і одного французького ґенерала, але є також і стаття Васілевського під заголовком **„Мої українські спомини".** В ній він надзвичайно цікаво і барвисто оповідає про свої звязки з українцями — особливо про свої перші зустрічі з І. Франком і М. Павликом.

Живучи у Львові (так як потім у Празі та Загребі), удержувався Васілевський з журналістичних праць. І так у Львові працював він при тодішнім демократичнім щоденнику Генрика Реваковача „Курєрі львовскім". А працював там тоді і наш Іван Франко.

І власне в товаристві Франка — пізнав я і Леона Васілевського. Говорили ми з собою — усі три — лише по українськи, так, що я дуже довго був тої думки, що Васілевський це наш земляк з Великої України.

Васілевський знав взагалі щось вісім мов — зпоза слованських французьку, анґлійську, а мабуть і литовську і німецьку. Була це людина, що володіла так званою „тихою енерґією", так, що по ній навіть і не пізнати було цього. Працював він дуже багато, шибав собою по широкім світі — але все з якоюсь ціллю, все з якоюсь ідейною місією.

Він був переконаним соціялістом і зістав на зїзді заграничного союзу польських соціялістів в Ціріху (1898 р.) вибраний до центрального комітету того союзу та редактором його орґану **„Пшедсвіту".** Той важний для польсько-революційного руху місячник редаґував він і в Лондоні і в Кракові. В р. 1905 виїхав він на чужий пашпорт до Варшави, Петербурга і Москви, а вернувшись до Кракова редаґував книжкове видавництво „Жице". Незадовго потім їде до т. зв. Королівства польського, де редаґує підпольно „Роботніка" і інші партійні видавництва. — Але мав незвичайне щастя, бо ніколи його не арештовано. Він утікає до Кракова і тут стає співредактором видавництва „Ксьонжка", на котре дав гроші Пілсудський з великих сум, здобутих збройним нападом на почтовий московський поїзд під Безданами.*)

Колиж вибухла війна — він зараз з першим відділом леґіонів пішов до Королівства редаґувати потрібні відозви, а пізніше виїхав до Відня, де був секретарем редакції, що видавала по німецьки ґазету „Польен".

Колиж Німеччина й Австрія покликали до життя перший державний уряд воскресаючої Польщі, „Раду Стану" — працював там і Васілевський в політичнім департаменті. Та Пілсудський вів самостійницьку політику на власну руку і тому німці його (1917 р.) увязнили — а пілсудчик Васілевський мусів утікати знову до Кракова. Але в листопаді 1918 р. зістав він першим польським міністром для справ заграничних, почім сповнює важні дипльоматичні місії в Парижі, в Ковні та в Естонії, а в р. 1920 бере участь в переговорах з большевиками в Ризі, де і заключено звісний договір. В написанім недавно листі до редактора „Діла" Ів. Кедрина зазначив Васілевський, що має важні матеріяли, в справі того договору, що однак не може їх покищо оголошувати.

Зазначу, що хоч який ліберальний був Васілевський у польсько-українських спорах — то таки коли прийшлося говорити про Холмщину — відозвалась і в нім шовіністична жилка і в своїй книжці **„Кресі всходне"** пише він при змісті частини „Подлясє і Хелмщизна" слова: „Безнадзейносьць закусув украіньскіх". Та це було писане ще в 1917 р., а від того часу мав він вже мабуть досить даних, щоби переконатись, що в тих нещасних землях, хоч там замкнено сто кількадесять православних церков, український елемент дуже сильний.

Та цей гріх Васілевського гине перед незвичайно великими його заслугами для української справи.

Ще зазначу, що в його творі „Справи народовосьцьове в теорйі і в жицю" (1919 р. і 232 сторін) є окрема частина, присвячена справі закарпатської України.

Але для нас є найбільше цікавою книга Васілевського: **„Квестія украіньска, яко заґаднєне мєндзинародове".** Книжку видав Український Науковий Інститут у Варшаві.

Леон Васілевський був надзвичайно доброю і культурною людиною. Навіть у Варшаві розмовляв він з українцями все по українськи.

Дня 22. листопаду 1928 р. зіхалися ми оба пляново на конференцію в Коломиї. Та конференція тревала повних чотири і пів години. Перших майже дві і пів години говорили ми по українськи.

Тепер, по його смерти — всі стверджують незвичайну його благородність і учинність. Хоч і сам пілсудчик — він по травневім перевороті 1926 р. не напихався нікому, а полишився на боці вірний своїм демократичним переконанням.

Торік, підчас славних нових „виборів" жертвовано йому достоїнство іменованого сенатора. Але він цього предложення не приняв.

* Якщо би тоді були зловили Пілсудського, то був би повис так, як повис Монтвіл-Мірецький за (врешті також щасливий) напад на поїзд під Роґовом.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Елізабет, Н. Дж. — В дописі про Листопадове Свято, який був поміщений у „Свободі" з 4. січня ц. р., має бути, що у виступі на цьому святі біля символічної стрілецької могили було також товариство „Запорозька Січ", 234 від. У. Н. С. Серед жертводавців були: М. Романович, М. Поливчак. Роздачею кокардок занялися Галина Яцків, М. Ґерета та члениці 65 від. ОДВУ.

„НАТАЛКА ПОЛТАВКА" НА ФІЛЬМІ

(З розмови представника „Свободи" з гр. Павлом Печеніґою-Углицьким, відомим українським музиком, композитором і диригентом).

„Пане Углицький, чи ви бачили фільму „Наталка Полтавка?"

„Бачив, і то не одну, а дві: цю, випродукувану в Америці, й ту, випродукувану в совєтській Україні".

„Чи не думаєте, що це буде цікаво, а то й важно, щоби подати про ці вистави опінії людей, що на таких справах розуміються?"

„Я не маю про це ніякого сумніву. Біда, що фільму в нас в Америці трактується ще як погорджувану всіми забавку, про яку не варт не то що писати, але й говорити. Тимчасом, щоправда, можна ще сперечатися, про це, чи фільма заслуґує вже на те, щоб називатися штукою, мистецвом, але не можна сперечатися за те, що фільма має великий вплив на маси. Чи ми цього хочемо, чи не хочемо, чи фільма це мистецтво, чи ні, велике число людей ходить до фільмового театру й підпадає під його вплив".

„Ви справді маєте поважні сумніви про це, чи фільма це мистецтво?"

„Кіно ледви чи можна назвати мистецтвом. Якщо це мистецтво, то хіба мистецтво мертве. Кіно це фотоґрафія, рухома фотоґрафія, але всетаки фотоґрафія. Фотоґрафія нам тільки пригадує на те, що вона представляє, а картина маляра каже нам дивитися на зображений предмет зовсім новими очима. Картина це твір, вироблений думкою й рукою майстра. Тому картина живе з нами постійно. Тому деякі твори штуки вічні: вони перетревують віки. Кіно обіймає всякі роди мистецтва, але тільки пробує їх консервувати. Це неначе консерва мистецтва. Як таке, воно має своє завдання: звісно, як нема природньої страви, їмо консерви. Крім того, кіно — велика сила: має великий капітал, цілий промисл. Одначе, в порівнанні з мистецтвом, це тільки машина. Машина його зродила, машина його уможливила, і від машини воно вігине".

„Згине?"

„Чи не згинула на наших очах мовчалива фільма? Згинула, як прийшла звукова фільма. Щож буде із звуковою фільмою, як прийде телевізія?"

„Та покищо фільма ще панує, чи ні?"

„Панує й не панує. Живий театр усе ще тягне живих людей більше, ніж фільма. Як багато з них ходить роками по кілька разів на Фавста, Кармен, Запорожця за Дунаєм, Наталку Полтавку, а як мало стрічаємо людей, що підуть на те саме кіно два рази".

„Та чи не хотіли б ви сказати нам своєї опінії про дві вистави „Наталка Полтавка?"

„Звісно, скажу. Одначе це дуже важлива справа. Кожна людина має свій смак до всього. В театрі сходяться люди ріжних поглядів і смаків. Один цікавиться політикою, другий побутом, третій грою, четвертий одежиною, інший сценерією, ще інший піснею, музикою, танцем, і так далі без кінця. Кожний підчас вистави звертає найбільше уваги на те, що для нього найважливіше. Інше побачить політик, інше музик, інше кравець".

„Для вас певно найважніша справа: музика?"

„Звісно, для мене найважніша справа музика".

„І музика це важна справа в кожній опері, опереті й оперетці?"

„Без сумніву!"

„Отже, говорячи про музику в фільмовій опереті, будете говорити про важну справу. Якжеж вам видалися ці дві „Наталки Полтавки" з музичного боку?"

„Порівняти їх зі собою дуже тяжко. Кожна з них має в собі дещо добре, а дещо зле". І остаточний вислід і підсумок не легкий. Та давайте, поговорім конкретно. „Наталка" радянська: Що в ній доброго? Передовсім актори. Найкраще з усіх Микола: чудовий голос і чудовий актор. Другий — Виборний. Як тип і як співак дуже добрий. За ними йдуть Возний і Петро. Щодо жіночого персоналу, цього вже сказати не можна, бо Наталку грала одна акторка на сцені, а звукова машина віддавала голос не її, а пані Литвиненко. Таке було з Терпилихою. Таке моглоб увійти, якби глядач цього не помічав. Та глядач це помічає, навіть, як він не прочитав цього заповідження на титулових образках. З цього виходить у глядача якийсь несупокій. Йому здається, що тут якийсь обман. Це його бентежить. Свідома того, що її голосу не чути, акторка (Наталка) старається грати. Вона робить більше рухів, ніж цього треба. Їх вона не робилаб, якби сама співала. Глядач дістає враження, що вона злоснича, нервова".

„А музика?"

„Щодо музики, то тут справді нема що хвалити. Спершу йдуть традиційні вже пісні, а оріґінальна музика приходить аж у тому місці, де Наталка вагається, чи не забутиб їй Петра, та вийти за Возного, якого порадить її мати. Це немовби прилюдія до цеї музичної композиції. Та хто бачив „Наталку Полтавку", той певно відчув, що музика в цьому місці не виражає зовсім настрою, себто цеї душевної боротьби, Наталки. Акторка на екрані метушиться: ви знаєте, що вона щось там переживає, сильно співає; але що це все таке, слухач не відчуває. Знак, що композитор собі ясно не зясував, що відчуває дівчина в таку хвилю. Прелюдія не має українського стилю. Вона просто нічого не виражає. Вона однаково моглаби підходити до всякої картини".

„Чи не поправляється музика далі?"

„Не тільки не поправляється, а ще погіршується. У прелюдії то бодай була оріґінальна, а далі то вже стає просто: вязанка українських народніх пісень. У вязанку ввійшло все, що під руки попало. Не перебрано нічого. Все зметено докупи: збіжжя з хабаззям, зерно з половою, і подано. Цей фінал це просто вязанка „козачків", крім того кепсько зорхестровані. Нема в творі тої будови, що мусить бути в кожнім музичнім творі. До цього вся орхестра через цілу фільму звучала недобре, а найгірше всього клярнет; здається через рекордову машину".

„А цілість?"

„Під музичним оглядом цілість — слаба. Ратують цілість тільки Микола й Виборний, але навіть їх таланти не вистарчають, щоб урятувати оперету, щоб глядач міг вийти з оперети з приємним враженням. Виходить глядач з почуттям якогось холоду, якщо не зимна. Не чути в опереті тої любови, прихильности, ентузіязму, яким наповнялася душа глядача, що пішов хочби в сотий раз поглянути на таку безсмертного твору Котляревського".

„Як виходить у порівнянню з нею друга, „іміґрантська" „Наталка Полтавка?"

„Це справді „іміґрантська" „Наталка Полтавка". Виставлена не в Україні, а на іміґрації. Беручи під увагу знов музичний бік, я признаюся, що музика мене захоплювала. Щодо артистів, то п. Швець добрий тип і добрий співак. П. Кріона теж виглядав і грав без напруження. Микола відограв свою ролю приємно. Возний, хоч трохи переграває, то як тип був правдивий. І Наталка, хоч тип чужий, велика співачка".

„У чому ви бачите доброту музики?"

„У тому, що по виході з вистави в голові вам сидить пісня. Ви чуєте, що тут людські почування висказувано піснею. Ви чуєте, що між наміром письменника й композитора нема розходження, що вони годяться, сплиьаються в одну цілість".

„Чи пригадуєте першу пісню, яка понеслася з екрану, як показували титули?"

„Пригадую. Якась маршова пісня. Здається, рекрутська. Звісно, в „Наталці" вона ні при чому. Цього не повинно бути. Одначе композитор тут не винуватий, бо він уложив те, що йому подав автор сценарія й режисер. Те саме треба сказати й про стиль композиції. Композитор не держався українського стилю, а писав своїм стилем, що не є українським, а модерним, від українського зовсім незалежним. Це є історично невірно, але ледви чи можна в цьому винувати композитора; адже це йому автор сценарія дав готовий сценарій, у котрому були ріжні анахронізми, як, наприклад, те, що Наталка співає пісні, які були складені багато років по Котляревським. Лірник був не на місці, та всетаки, взявши й це під увагу, треба признати, що композитор вивязався хочкуди краще, ніж композитори в радянській Наталці. Музика це була найсильніша сторона вистави".

„А справді які були, на вашу думку, інші сторони вистави?"

„Питате мене за справи, які до музики не належать. За них я можу вам сказати тільки погляди нефахової людини. Хочете знати?"

„Дуже цікаво. Не така ви вже в цих справах нефахова людина. Аджеж ви маєте з театром і фільмою так багато стичности, що на іміґрації мало хто має більше".

„Рядянська фільма — з боку самої історії — слаба. Історії до фільми не перероблено. Через те, як чужинець дивиться на виставу, буде немало здивований. Вона мусить вийти скучна: вийде історія без акції. Збирається Наталка вийти замуж за Возного, а тут приходить Петро, і женихи поміняються. З Петром глядач знайомиться досить пізно, і тому в фільмі глядачеві дивно, чому він саме тепер появляється та суnеться псувати наладжене вже сватання".

„А краєвиди? Ними дехто одушевляється. Ви, здається, добродію, знаєте околиці Полтави?"

„Бував. і знаю, і скажу, що краєвидом у радянській „Наталці" одушевлятися може хіба той, хто своїми очима Полтавщини не бачив. От які ви так продуценти цеї „Наталки" виставили були хоч один краєвид Полтавщини, то вони вже малиб гарну картину. Чому вони цього не зробили? Чому вони не пошукали гарного села, яких так багато на Полтавщині? Чому вони не постаралися показати село таким, яким воно було в часах Котляревського, але показали село з полями, обробленими тракторами?"

„А як там під тим оглядом „іміґрантська" „Наталка"?

„У ній історія не йде сліпо за Котляревським, але перероблена. Додано тут багато осіб: пришито паламаря, панську дівчину й інших. Додано на самому вступі сцени, з котрих ми запізнаємося з Петром, — на мою думку, цей поступок раціональний. Одначе при тому є багато „додатків", зовсім не передуманих. Наприклад, бурлеска Возного зо свинею — помилка, неприємна й груба. В продукцію попали ріжні недогляди режисерії, як, наприклад, те, що селяни біжать за Петром з вилами, ціпами, а вертаються з погоні без них. Сюди треба зачислити: неправославний хрест на церкві, в Полтавщині певно православній, новенькі сорочки в робітників, образ з великою лямпадою, модні черевички в Наталки, дочки бідної вдови"...

„Чи можна добачити яку несмачну пропаганду в фільмах?

„У радянській фільмі пропаганда хитро закрита, але вона є. Не беручи вже під увагу безсоромної пропаганди, якої повні ті образки, що йдуть рівнорядно з „Наталкою" в тому театрі, у самій Наталці є стара большевицька нота: всі люди, що бідні, добрі характери; а все, що не бідне або інтелігенція, це дерииків хитруни, галапаси, пияки. Отже й тепер большевицький уряд далі підпускає свій старий блахман, щоб розбудити в українських селян і іміґрантів недовіря до своєї інтелігенції. З тої пропаганду тепер вже й самі большевики борються, як це видно з їх наставлення до Бородінової бурлески про хрещення Руси".

„А в „іміґрантській" „Наталці"?

„Тут теж можна знайти щось подібне в пияцьких сценах. Цього пиянства справді забагато. Виходить, що наш нарід усе пє. Режисерія повинна таких річей вистерігатись, а зарадити на це можна, беручи до праці людей, які не тільки знають справу фільмової продукції, але й знають наш побут та відносяться до нього з поважанням. Сподіваюся, що моїх критичних завваг ніхто не візьме як заклик закинути діло. Критикуючи, я хотів вказати на хиби, яких треба набудуче вистерігатися. Хто бачив такі продукції, як „Дон Кіхот" з Шаляпіном, „Ґайдамаки" чи „Тараса Бульбу", той знає, що створити справжню артистичну фільму не так легко, і тому якраз організаторам справу крім енерґії й запалу треба ще й знання, обережности й серіозного наставлення до своєї продукції".

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

НЮАРК, Н. ДЖ.

На читальню в Старій Ропі.

Дня 7. листопаду м. р. відбулася примірна забава з нагоди 20-літнього подружжя громадян Василя і Катерини Дубасів з Нюарку. На цю забаву зійшлося багато приятелів і знайомих ювилятів та в часі цеї гостї не забули також про потреби рідного краю. На заклик одного з гостей переведено збірку на читальню в Старій Ропі, пов. Старий Самбір. Жертвували: Василь і Катерина Дубаси $2; по $1: М. Дубас, Д. Мазур, Д. Мотуз, О. Дзік, М. Вовчук, А. Сурма, В. Ярема, І. Дацковський, С. Зелінський, М. Ярема, І. Голубович, І. Баґній; по 50 ц.: Г. Дубас, Ф. Люрський. Разом зібрано на забаві $16. Каса комітету одноcельчан з Старої Ропи доложила $28. Разом комітет висилає через Обєднання на повицу ціль $44.

За комітет: **Василь Дубас**, голова; **Антін Сурма**, скарбник; **Ілія Баґній**, писар.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЗАБАВКА, ЧИ ПОВАЖНА СТУДІЯ?

Нюйорські газети подали оноді довжезні винятки з відчиту Говарда С. Кулмена, визначного суспільного діяча, про фільмовий промисл і суспільну працю.

Читачі цих газет довідалися багато мимоходом, що Говард Кулмен виголосив свій відчит на курсі оцінки фільм, котрий веде в Нюйорськім університеті професор Фредерик Трешер.

Отже поважний університет дає своїм студентам курс, як треба дивитися на фільми. Факт справді замітний: він вказує на зміну загального в нас наставлення до фільм як до пустої забавки. Коли на відчит на тому курсі запрошується визначного громадського діяча та коли газети вважають за потрібне подати з нього винятки на цілі шпальти дрібного друку, то з цього можна вносити, що і діяч і газети тепер трактують фільму й оцінку фільми не як забавку, але як поважну справу.

СУСПІЛЬНА ВАГА ФІЛЬМИ.

Фільма колись справді була чистою забавкою. Це було в тих часах, 30—40 літ тому, коли повстали перші театри рухомих образків (звані в Америці „никелодіони"). Тоді люди йшли дивитися просто як на новину: для видців однаково було цікаво бачити падаючу воду і літаючу птицю і юрбу людей у бігу. Навіть такі прості річи були цікаві.

Нині не те. З часом такі прості річи перестали цікавити видців. Сама новина рухаючогося образка перестала бути новиною. Стала буденщиною. Зайшла потреба додати зміст. Взято його з драми, себто з тої штуки, що викликає в людях чувства через виведення перед ними на сцені нібито правдивих людей та зображення їх у акції, зусиллях, змаганнях зі собою

Злука рухомого образка з драмою показалася дуже корисною для фільми. Дня 31-го грудня 1931-го року в Америці було 22,731 театрів, що показували рухомі образки. В цих театрах було 11 мільйонів 300 тисяч сидячих місць. Кожного тижня їх відвідували коло 100 мільйонів видців.

Ось чому то називають фільму засобом до порозуміння між людьми, нарівні з пресою.

ФІЛЬМОВИЙ РИНОК.

Чи може собі читач уявити, які наслідки мають такі факти, як те, що в Америці є двадцять тисячів театрів, мільйон сиджень та що їх фільми оглядає кожного тижня 100 мільйонів глядачів?

Звісно, власникам театрів хочеться діставати сто мільйонів глядачів до своїх театрів кожного тижня в році. І звісно, на ту саму штуку їх два рази затягнути не буде можливо. Підуть вони знову до театру лиш тоді, як у театрі будуть ставити нову штуку. Обчислено, що ці театри потребують кожного тижня коло 500 нових фільм, з котрих кожну виробляється пересічно в 200 примірниках.

З цього виходить величезний попит на нові штуки. Задоволяє цей попит велике число фільмових підприємств, що займаються продукцією, себто виробом, нових фільм.

ЩО ВАРТ ФІЛЬМА.

У своїм відчиті про фільми Говард С. Кулмен виказував недостачі нових фільм. Він брав під увагу всі фільми.

Їм усім закидав одно: вони всі не займаються важними життєвими справами, але маловажними. Вони не розрізняють основних суспільних петань, але неосновних, несутні.

Ніхто йому з цього приводу не робив закиду, що він хоче знищити всю фільмову продукцію. І чейже він справді фільм нищити не хотів. Доказуючи їх плиткість і поверховність, він хотів заставити витворців фільм брати життя глибоко.

ЩЕ ОДНА КРИТИКА.

Говард С. Кулмен не один, що підносить закиди проти фільм.

Вистарчить розгорнути якунебудь американську газету й пошукати там сторінку, присвячену театрам, а побачимо там критики нових фільмових представлень. Коли порівняємо з собою числа тої самої газети з кількох днів за чергою, побачимо, що там ці критики пишуть постійно ті самі люди. Наприклад, у „Ню Йорк Ворл-Телегрем"-і пише про нові фільми постійно Вилєм Бонел, у „Ню Йорк Таймс"-і Френк С. Нюджент, і т. д. У „Ню Йорк Таймсі" попри Нюджента пишуть такі критики ще інші фільмові критики, що підписуються ініціялами: Дж. Т. М. та Г. Т. С. Отже „Ню Йорк Таймс" має аж трьох таких редакторів, які тим тільки й займаються, що ходять до фільмових театрів, приглядаються фільмовим виставам і пишуть про них критики. Це їх праця. Більше нічого вони не роблять, тільки те. За це їм платять.

Ось так фільмову продукцію критикують з усіх боків. З одного боку загальні критики, що беруть під увагу всі фільми разом, а з другого боку спеціяльні критики, що критикують кожну нову фільму. Ніхто їм закиду не робить, що їх робота зайва, злобна або нечесна. Навпаки, їх роботу всі вважають за потрібну. Всі, навіть ті, що виставили нову штуку, признають і потребу й користь критики фільми. Без критики фільма не поступала би наперед, але поступала би дуже повolі.

ЧОГО НЕ КРИТИКУЄТЬСЯ.

Розкривши кілька чисел „Ню Йорк Таймсу" по черзі, побачимо, що фільмові критики цеї газети критикують фільми американські, французькі, еспанські, італійські, німецькі, російські, — просто всякі, які тільки появляються.

Декотрі критики критикують справді завзято. Деколи в коротеньких кількох реченнях прочитати можна багато терпкого й болючого й ні одного слова похвали.

Одначе й проти такої критики фільмарі не протестують, бо й така критика ще не найгірша критика. Найгірша критика це повне замовчання. Воно означає, що така фільма вже така зла, що навіть хочби її ганити від початку до кінця, то ще й не далоб їй більше чести, ніж вона на це заслугує.

ЗВІДКИ БЕРУТЬСЯ КРИТИКИ.

У початках фільмової продукції фільмовий критик мувзвичайні собі репортери. Вони просто доносили, яку фільму й де ставлено.

З розвоєм фільмової продукції фільмовий критик мусів знати все більше й більше. В нинішніх часах фільмові критики мають спеціяльні на це школи, звичайно переходять в університетах спеціяльні курси, на котрих їх учать не тільки, як писати критики, але й як дивитися на фільми.

Найліпші фільмові критики мають вироблене імя. Їх слово критики широко поважають. Їх опінії прислухуються й глядачі й продуценти. Коли кілька місяців тому згинув трагічною смертю один з фільмових критиків „Ню Йорк Таймсу", його смерть читачі газети й глядачі фільм і фільмові продуценти відчули як незаступлену втрату.

Службу критиків уважають за важну й відповідальну службу для громадянства.

Степан Теребуш (Торонто).

З ПОБУТУ В БАТЬКІВЩИНІ

Свято знесення панщини.

Дуже величаво святковано в нас свято знесення панщини, 16 травня. В цей день відправлено акафисти, священики з амвонів говорили пропов.ді, ходили з процесіями до памятних хрестів. Попавши в польську неволю, наше селянство навчилося цінити і святкувати цей день. Я проїздив кілька сіл, бажаючи довідатись, чи скрізь так святкують це свято. Був у Дусанові (пов. Перемишляни) і бачив, як розїздились на конях козаки під командою. О. Кикіш сказав дуже гарну проповідь, а ввечері був у Дусанові концерт. По дорозі у село Янчин я стрінув гурт хлопців і дівчат з жовто-синіми биндами на грудях, що йшли до Дусанова на спільний концерт. В кооперативі довідався, що свято і в Янчині перейшло величаво. Хоч поліція й противилась, то не могла святу перешкодити. Лише один млин тарахкотів цілий день, а все в околиці святкувало.

Минулого року був наказ від Організації в день знесення панщини вивісити в кожному селі жовто-сині прапори, а цього року кожне староство призначило в селах по 6 вартівників, щоб минулорічна подія не повторилася.

Зелені Свята.

Один день Зелених Свят присвячується звичайно відвідуванням стрілецьких могил по всій Галичині, де лише такі могили є. Мабуть нема ні одної такої місцевости, що знехтувалаб цей обовязок, а колиб і знайшлася, то хіба у глухому прикарпатському лісовому закутку. Та цього року ляцька влада видала розпорядження, щоб у нашому селі було виставлено 8 вартових. В нас є одна могила, яку сторожили два вартівники з суботи на неділю цілу ніч. Вони дістали наказ нікого до могили не допускати. А 6 вартівників ходили по селі й окраїнах; цих завданням було слідити, щоб ніхто не розкидав ніяких відозв, чи летючок. У нас за ніч нічого злого не скоїлося, отже рано могли без перешкод розпочати свято вшанування памяти Полеглого Вояка Української Армії.

На Зелені Свята могила була в цвітистому вигляді, в порівнянні з Великоднем. Бо коли тоді вінці і гірлянди були виплетені виключно зо смерекових галузок, то тепер уся могила була засипана ріжними цвітами, що рябіли і переливалися ріжними барвами та запахами у мерехтячих промінях сонця.

По скінченні Служби Божої все село висипало на цвинтар — хоругви, хрест і священик М. Постригач на чолі. Далі старі і малі, молоді, жінки і чоловіки — всі вийшли віддати поклін поляглому Стрільцеві Української Державности. Та знайшлася одна людина — панотчик Омелян Ворона, що приїхав на свято до своєї рідні у Ничитвиду. По скінченні богослуження не пішов разом з усіми на цвинтар. То о. Постригач, хоч старий, міг іти до могили, а „раб у реверенді" дотого і сам бувший український вояк, — не старався відвідати свого поляглого брата по зброї.

Та нічого дивуватися такому отцеві. Тому 2 роки цей „єгомосць" посвятив прапор польському „Звйонзкові Стшелецкому", коли йому навіть польські ксьондзи з якихось причин відмовились посвятити. Пішов, посвятив і, розуміється, дістав добру „куку в руку". Але ця його робота і поведінка закарбувалася добре в памяті односельчан. І таке там буває!

По закінченні панахиди о. Постригач веголосив річеву промову про значіння культу героїв, а коли по скінченні промови хор відспівав „Видиш, брате мій" — не було ні одної людини, що не заплакалаб.

В часі свята переводжено збірки на Українських Інвалідів і Т-во „Відродження" (протиалькогольне товариство).

В недалекому селі Залипє на Зелені Свята побито поліційного конфідента так, що не міг встояти. Коли його забрали до шпиталю, в село поприїздили поліцаї і виарештували багато хлопців. Правда, більшість випущено опісля на волю, але 7 хлопців і досі в бережанській тюрмі чекають на процес.

(Кінець буде).

Приключкевича запросили на вечерниці. Там його представили двом сестрам, із яких одна є вдова, а чоловік другої є в Індії. При вечері Приключкевича посадили біля вдови. Приключкевич думає, що сидить біля тієї, якої чоловік є в Індії.

— Ах, як тут горячо! — каже вдова.

— Одначе навіть і трохи не так горячо, як там, де є ваш чоловік — відповідає Приключкевич.

—o—

— Якжеж вам подобається моя дочка?

— Гарна дівчина, одначе я боюся, що пані мусітимуть дати великий посаг . . .

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

СЕНТРАЛЯ, ПА. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 90, повідомляе всіх своїх членів, що річні збори відбудуться в неділю, 17. січня, зараз по співаній Сл. Божій, коло 12. год. вполудні, в гали церковній, як звичайно. Кождий член має прийти точно, бо контрольна комісія здасть справоздання і буде вибір уряду на 1937 р., як також інші справи. Просимо родичів вписати свої діти до У. Н. Союзу. Памятайте клич „Свій до свого!", тай на що вам чужих організацій, коли є своя рідна і щира українська, то є Батько Союз. Побачимо, кому до серця цей клич пристане і впише свої діти до У. Н. Союзу. Неприявний на цих зборах член заплатить кару 1 дол., а урядник 2 дол. — С. Волчанський, предс.; Ів. Чепа, кас.; Ів. епЧа, мол., фін. секр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ. (93)

Нишком, щоб не стягнути на себе уваги дикунів, Бобольо запровадив Олд Таймера до скритої кімнати. Потім він вернувся назад до великої галі й підійшов до місця, де лежав пяний Люлімі. Недалеко від нього стояла Калі Бвана, боячися зробити один крок вперед. Він кивнув на неї пальцем і приказав ступати за ним. Вони обое вийшли.

Тимчасом Тарзан здибав у нетрах відділ тих воїнів, яких шукав. Не розпитуючись довго, він кинув їм короткий приказ: „Ви мусите поспішати ще скоріше, ніж дотепер. Коли ми не доберемося до замку цеї ночи, то ми всі пропали. Ми вже й так зайшли задалеко на територію людей-леопардів. Коли не знищимо їх, вони знищать нас".

Запровадивши Олд Таймера і дівчину до скритої кімнати, хитрий Бобольо приказав їм: „Сидіть тут тихо. Я прийду до вас тоді, коли всі будуть такі пяні, що не здужатимуть ні ворохнутись. Тоді я виправлю вас у дальшу дорогу". Сказавши це, замкнув двері і подався знов до дикунів, що були тоді на вершку своєї бішености.

Та, вернувшись до галі, Бобольо на хвилю сам перелякався свого пляну. Нагло йому самому видався його вчинок майже божевільним. Він знав дуже добре, як Люлімі тяжко за це карає. Для відваги він ухопив кухоль пива й одним душком його випив. Опісля вхопив ще один і ще один, аж доки перепитий не покотився на землю. В той час білі вязні його надармо очікували.